

Проте, зазвичай, такі повідомлення направляють кілька разів, у своїй суд відкладає розгляд справи, і судовий розгляд затягується. Крім того, наведена судова практика є переважно практикою судів апеляційної інстанції. Відповідні скарги подають, як правило, відповідачі, основними доводами апеляційних скарг яких є факт неналежного повідомлення, хоча повістки судових повідомлень щодо їх адресу надходили, але повернули у зв'язку з закінченням терміну зберігання.

Список використаних джерел:

1. Мельник Ю. О. Цивільна процесуальна правоздатність інших учасників цивільного процесу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 15 (2). С. 47-49. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_15\(2\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_15(2)_15).
2. Паскар А. Л. Роль суду в попередженні зловживань процесуальними правами учасниками цивільного процесу. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2021. С. 155.
3. Рябченко Ю. Процесуальний статус учасників цивільного процесу: сучасний стан наукової розвідки. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. С. 148-152.
4. Захарова О. Система процесуальних гарантій в цивільному процесі. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2015. С. 47-49.

Пересунько Є. Г.,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Моїсеєнко Д. М.,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ВИДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ: ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ

Інститут забезпечення позову у цивільному судочинстві відіграє ключову роль для захисту законних прав учасників цивільного процесу, адже гарантує можливість виконання судового рішення або полегшує його виконання, а також має на меті запобігти порушенню прав та інтересів сторони цивільного провадження.

Для реальної дієвості такого способу захисту майнового чи немайнового права та інтересу особи, що звертається до суду із заявою про забезпечення позову, мають бути дотримані усі нормативні підстави та виключені випадки зловживання наданим цій особі правом. У практичному втіленні звернення до суду з відповідною заявою, винесення та виконання ухвали про той чи інший вид забезпечення позову має свої особливості.

Особливості забезпечення позову, його видів та практики їх застосування у своїх працях висвітлювали низка вчених, таких як: О. Беліков, С. Братусь, Г. Буга, В. Комаров, С. Фурса, О. Грабовська, О. Захарова, Н. Алексеева, О. Колосова, В. Корольов, О. Одосій, В. Резнікова, Р. Степанець та інші.

Для повного дослідження практичного застосування окремих видів забезпечення позову є доцільним визначення самого поняття «забезпечення позову». У Цивільному процесуальному кодексі України (далі – ЦПК України) відсутнє визначення цього терміну, тому варто звернутися до положень, викладених у Постанові пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 р. № 9 «Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову», відповідно до якої забезпечення позову – це сукупність процесуальних дій, які гарантують виконання рішення суду в разі задоволення позовних вимог [1].

Тому, можемо сформулювати наступне визначення цього терміну: забезпечення позову у цивільному процесі – це сукупність процесуальних дій, прямо встановлених у Цивільному процесуальному кодексі України, спрямованих на ефективний захист майнового або немайнового права чи інтересу особи та виступають гарантією виконання судового рішення, здійснення яких можливе на будь-якій стадії судового провадження.

Статтею 150 ЦПК України передбачено дев'ять видів забезпечення позову, а у ч. 10 цієї ж статті зазначено, що забезпечення позову може також здійснюватися іншими заходами, визначеними у законодавстві України та міжнародних договорах.

Заява учасника судового процесу про забезпечення позову має бути подана до суду з дотриманням низки умов, саме від яких і залежить задоволення цієї заяви судом або відмова у задоволенні заяви. Вимоги до форми та змісту заяви про забезпечення позову встановлені у ст. 151 ЦПК України, де поряд з іншими, «стандартними» нормами щодо оформлення процесуальних заяв, заявник зобов'язаний дотриматися умови обґрунтування необхідності забезпечення позову. Тобто, обов'язковим є надання заявником доказів наявності оспорюваного права чи порушеного права та необхідності його захисту, з урахуванням яких, суд пересвідчується в тому, що існує реальна загроза невиконання чи утруднення виконання можливого рішення суду про задоволення позову [2, с. 82].

На прикладі декількох видів забезпечення позову вважаємо за доцільне розглянути основні аспекти, що на практиці при поданні заяви учасниками цивільного судочинства впливають на рішення суду щодо встановлення цих заходів.

Наприклад, накладення арешту на майно та (або) грошові кошти, що належать або підлягають передачі або сплаті відповідачеві і знаходяться у нього чи в інших осіб, може бути застосоване за умови доведення заявником наявності у відповідача будь-якого майна та коштів у зазначеній ним сумі із вказівкою, де ці кошти знаходяться (розрахунковий рахунок, тощо). У

протилежному випадку, якщо до суду не буде надано відповідних доказів, у задоволенні заяви буде відмовлено через неможливість забезпечення позову шляхом накладення арешту саме на невизначене майно.

Щодо заборони вчиняти певні дії, то такими діями може бути відчуження майна, укладення різного типу договорів щодо такого майна, державна реєстрація будь-яких фактів, що стосуються права та інтересу особи, що звернулася до суду за захистом своїх прав тощо. Так, задоволенню не підлягає та заява, у якій заявником не доведено спроб відповідача вчинити ті чи інші дії щодо предмета спору, не зазначено та не надано з цього приводу жодних доказів; не визначено коло осіб, яким заявник просить заборонити вчиняти будь-які, а також не визначено перелік дій, які необхідно заборонити вчиняти. І в іншому випадку, у разі доведення заявником цих підстав, судом вживаються заходи забезпечення позову шляхом заборони вчиняти певні дії, яка виконується в порядку, встановленому для виконання судових рішень.

Щодо дій, які відбуваються після подання учасниками заяв про застосування заходів забезпечення позову, то спершу, заява реєструється відповідним судом.

Далі, згідно з ч. 1 ст. 153 ЦПК України така заява розглядається судом, у провадженні якого перебуває справа, не пізніше двох днів без повідомлення учасників справи, окрім тих випадків, що передбачаються частиною п'ятою цієї статті. Тобто вказаною нормою гарантується оперативність вирішення заяв про забезпечення позову. Ця процесуальна норма вже давно зазнає критики теоретиків права, які намагаються знайти в такому підході поряд з іншими особливостями (без повідомлення учасників), порушення принципу змагальності сторін та відкритості судового процесу [3, с. 25].

Із аналізу цієї статті можна виокремити процесуальну особливість розгляду заяви про забезпечення позову шляхом накладення арешту на активи, які є предметом спору у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, чи на інші активи відповідача, які відповідають вартості оспорюваних активів, яку суд розглядає у строк не пізніше трьох днів з дня її надходження у судовому засіданні з повідомленням сторін.

Потім, якщо заяву подано до подання відповідного позову, то заявнику надається десять днів для подання позову. Також, суд при її розгляді може викликати особу, яка подала заяву про забезпечення позову, для надання пояснень або додаткових доказів. За підсумками розгляду клопотання судом постановляється ухвала, якою може бути забезпечено позов повністю чи частково, надсилається заявнику і заінтересованим особам, та підлягає негайному виконанню. Така ухвала може бути оскаржена, що не зупиняє її виконання і не перешкоджає розгляду справи, у випадку оскарження ухвали про скасування забезпечення позову або про заміну одного виду забезпечення іншим суд зупиняє її виконання [4, с. 881].

Важливою обставиною при розгляді такої заяви судом є дотримання тих процесуальних меж, які встановлені законодавством для винесення рішення за результатами розгляду заяв про забезпечення позову. На практиці зустрічаються випадки, коли судом здійснюються ті процесуальні дії, про які учасниками процесу не було заявлено. Наприклад, самостійна зміна виду забезпечення позову, або ж залучення до огляду доказів, що долучені до цієї заяви, свідка або перекладача, що є порушенням норм процесуального права. Суд має право лише задовольнити відповідне клопотання, або ж відмовити у його задоволенні, спираючись на підстави та доводи заявника про необхідність такого забезпечення.

Отже, інститут забезпечення позову є невід'ємною складовою права на судовий захист. ЦПК України містить дев'ять видів забезпечення позову та можливість обрання іншого виду, який встановлено законодавством України та ратифікованими міжнародними договорами. Важливою умовою можливості застосування заходів забезпечення позову є беззаперечна необхідність і доведення цієї необхідності заявником та обрання вірного та відповідного тій ситуації, що склалася, виду забезпечення. Наявність проблем при поданні та розгляді заяв про забезпечення позову зумовлює необхідність у подальшому здійсненні досліджень зазначеного інституту цивільного судочинства.

Список використаних джерел:

1. Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову: Постанова пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 р. № 9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va009700-06#Text>.
2. Алексеева Н. С. Підстави забезпечення позову у цивільному процесі. *Цивільне судочинство у світлі судової реформи в Україні: матеріали круглого столу* (м. Одеса, 16 травня 2015 р.). Одеса: Фенікс, 2015. С. 80-83.
3. Головка К. Спірні питання порядку розгляду заяв про забезпечення позову в цивільному судочинстві. *Підприємництво господарство і право*. 2016. № 12. С. 24-31.
4. Канарик Ю. С., Сахно Б. С. Заходи забезпечення позову в господарському процесі в порівнянні з процесом цивільним. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 879-883.